

ДИМЕНКО

Руслан Анатолійович

Drainc@ukr.net

УДК 330.101

РЕГУЛЯТОРНІ ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ РИНКІВ У МІЖНАРОДНОМУ МАКРОЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

к.е.н., завідувач кафедри,
Державний університет
телекомунікацій

REGULATORY PRINCIPLES OF TELECOMMUNICATION MARKET DEVELOPMENT IN INTERNATIONAL MACROECONOMIC ENVIRONMENT

DYMENKO Ruslan Anatoliiovych – PhD in Economics, Head of department, State University of Telecommunications

У статті досліджено регуляторні принципи ефективного розвитку телекомунікаційних ринків у міжнародному макроекономічному середовищі. Визначено основні аспекти необхідності регулювання ринку телекомунікаційних послуг, основні способи організації конкурентної політики на ринку телекомунікаційних послуг. Виокремлено основні завдання регуляторного процесу на ринку телекомунікаційних послуг. Розроблено організаційну структуру регулювання на ринку телекомунікаційних послуг. Запропоновано основні перманентні вимоги, які впливають на ефективність рішень у телекомунікаційній галузі. Сформовано загальні принципи ефективного регулювання розвитку телекомунікаційних ринків у міжнародному макроекономічному середовищі. Наведено класифікацію нетарифного регулювання у телекомунікаційній сфері.

* * *

В статье исследованы регуляторные принципы эффективного развития телекоммуникационных рынков в международной макроэкономической среде. Определены основные аспекты необходимости регулирования рынка телекоммуникационных услуг, основные способы организации конкурентной политики на рынке телекоммуникационных услуг. Выделены основные задачи регуляторного процесса на рынке телекоммуникационных услуг. Разработана организационная структура регулирования на рынке телекоммуникационных услуг. Предложены основные перманентные требования, которые влияют на эффективность решений в телекоммуникационной отрасли. Сформированы общие принципы эффективного регулирования развития телекоммуникационных рынков в международной макроэкономической среде. Приведена классификация нетарифного регулирования в телекоммуникационной сфере.

* * *

The article explores the regulatory principles for the effective development of telecommunications markets in the international macroeconomic environment. The main aspects of the need to regulate the telecommunications market are identified. The main tasks of the regulatory process in the telecommunication services market are highlighted. The main ways of organizing competition policy in the telecommunications market are identified. The organizational structure of regulation in the market of telecommunication services is developed. The basic permanent requirements that influence the effectiveness of telecommunication solutions are proposed. The general principles of effective regulation of development of telecommunication markets in the international macroeconomic environment have been formed. The classification of non-tariff regulation in the telecommunication sphere is given. The proposed system of conceptual and methodological principles reflects the most important modern requirements for effective regulation of the development of operators, providers, manufacturers and suppliers of telecommunication equipment and most fully characterizes its essence and importance in the current conditions of functioning of the telecommunication sphere. Purposeful adherence to the proposed conceptual and methodological principles is an indispensable condition for qualitative solution of strategic problems of effective regulation of processes in the telecommunications industry of the national economy.

Ключові слова: регулювання, принципи, розвиток, телекомунікаційна галузь, національна економіка, макроекономічне середовище

Ключевые слова: регулирование, принципы, развитие, телекоммуникационная отрасль, национальная экономика, макроэкономическая среда

Keywords: regulation, principles, development, telecommunications, national economy, macroeconomic environment

ВСТУП

У міжнародному макроекономічному середовищі значна кількість країн приділяє особливу увагу стратегічному плануванню розвитку національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, тому що у сучасних агресивних умовах, інформація значно впливає на національну безпеку та має першорядну роль у житті сучасного суспільства. Більшість країн міжнародного простору формують власні інформаційно-комунікаційні стратегії, у яких відображаються довгострокові програми створення інформаційно-комунікаційної інфраструктури, в яких намічені механізми, методи, підходи, напрямки розвитку інфокомунікацій як пріоритетного інструменту сучасного розвитку національного

макроекономічного середовища. Методологічні аспекти проблем розвитку телекомунікаційної галузі стали предметом дослідження в працях В. Ковалю, О. Франчука, Г. Толкачової, Т. Небги, В. Орлова, О. Редькіна, Є. Стрельчука, Г. Григор'єва, І. Булаха, А. Дзюбинського, Л. Захарченко, І. Кораблінова та ін.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні регуляторних принципів ефективного розвитку телекомунікаційних ринків у міжнародному макроекономічному середовищі.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та методологічною основою дослідження є джерела навчальної, монографічної та пе-

ріодичної літератури з державного регулювання розвитку телекомунікаційних ринків у міжнародному макроекономічному середовищі.

Під час написання наукової статті використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, а також метод узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Цілецентрична сутність будь-якої інформаційної стратегії у сучасних умовах розвитку національного простору взаємопов'язана з політичним, економічним і соціальним розвитком країни та її територіальних громад, контенту з розширенням використання та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Під впливом трансформаційних процесів у національному макроекономічному середовищі в сфері інформаційно-комунікаційних технологій створюється національний продукт, який значно впливає на загальні макроекономічні показники країни. Тому, в силу сучасних акцентів, інформаційно-комунікаційні технології розглядаються в якості пріоритетного важеля прискореного економічного зростання та соціально-економічного розвитку, інтеграції національного макроекономічного простору у глобальне міжнародне середовище, а також як інструмент регулюючого впливу в регіоні та світі.

Сучасна агресивна поведінка значної кількості суб'єктів міжнародного простору вимагає створення нової форми організації та функціонування інформаційно-телекомунікаційного середовища, яке, передусім, забезпечить захист національних інтересів. Важливим аспектом водночас постає інститут адміністративного регулювання.

Регуляторна інституція – це відповідний орган державної влади, який регулює ринок телекомунікаційних послуг у національному макроекономічному середовищі.

Необхідність регулювання ринку телекомунікаційних послуг полягає у наступному:

- створення належних умов для розвитку телекомунікаційного простору на території країни;
- забезпечення сприятливих умов виходу на ринок телекомунікації нових суб'єктів господарювання, які мають право на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій (оператори, провайдери та ін.) та регламентувати їх взаємовідносини з існуючими суб'єктами, запобігати негативним процесам та явищам пов'язаними із зловживаннями або махінаціями, забезпечувати діяльність телекомунікаційного ринку на засадах вільного конкурентного середовища;
- орієнтація суб'єктів телекомунікаційної сфери на кількісні та якісні аспекти телекомунікаційних послуг;
- запобігання антиконкурентної поведінки на ринку телекомунікацій послуг;
- сприяння та підтримка ефективного функціонування відкритого і справедливого конкурентного телекомунікаційного ринку
- цілеспрямований контроль ціноутворення на ринку телекомунікаційних послуг, який враховуватиме інтереси суб'єктів господарювання та споживачів;

– інноваційно-інвестиційна підтримка інформаційно-телекомунікаційної сфери;

– параметричне регулювання рентабельності суб'єктів телекомунікаційного ринку з монопольної або домінуючої позиції на ринку телекомунікаційних послуг з метою запобігання отримання ними необґрунтованих доходів;

– вплив на справедливий розподілу доходів на телекомунікаційному ринку;

– забезпечення гармонізації стандартів, норм і правил, які регламентують телекомунікаційну діяльність на національному просторі;

– підтримка ефективності функціонування телекомунікаційного ринку шляхом встановлення обґрунтованого співвідношення використовуваних суб'єктами господарювання ресурсів, їх мінімізації, справедливого перерозподілу переваг між ними та споживачами;

– необхідність розв'язання завдань, які пов'язані із загальним доступом та обслуговуванням телекомунікаційних технологій з метою розширення й підтримки доступності телекомунікаційних послуг для всіх споживачів, що зі свого боку буде підтримувати та стимулювати соціально-економічну свідомість у національному суспільстві;

– синхронізація окремих інформаційно-телекомунікаційних процесів з врахуванням векторної спрямованості розвитку національного макроекономічного простору;

– забезпечення загальних результатів щодо реалізації суспільних інтересів, які пов'язані з інформаційно-телекомунікаційними послугами.

Необхідно констатувати, що глобалізаційні процеси значно впливають на зростаючу роль телекомунікаційних інновацій та суттєво підвищують інформаційну складову у конкурентній боротьбі. Суб'єкти ринку телекомунікацій стали інтегральною частиною підприємницької діяльності, які забезпечують потоковою інформацією необхідною в процесі прийняття управлінських рішень.

Завдання регулювання ринку телекомунікаційних послуг у міжнародному середовищі має відповідні відмінні риси. Державні інституції більшості країн розглядають інформаційно-телекомунікаційний зв'язок, як важливу послугу для суспільства і, якщо телекомунікаційні мережі не перебувають у їх власності або підпорядкуванні, всі вони зберігають за собою роль регулюючої інституції, яка забезпечить інформаційну безпеку національного простору.

Незважаючи на значні відмінності в інструментальному забезпеченні механізму регулювання, основні завдання регуляторного процесу в телекомунікації однобічні та взаємопов'язані.

У міжнародному середовищі основні завдання регуляторного процесу на ринку телекомунікаційних послуг полягають у наступному:

- прискореного розвитку інформаційно-телекомунікаційній сфері у міжнародному середовищі;
- сприяння загальному доступу до сучасного інформаційно-телекомунікаційного зв'язку;
- вирішення проблем цифрового розриву, тобто забезпечення рівномірного розповсюдження цифрових інформаційно-комунікаційних технологій;
- розвиток мультисервісних інформаційно-телеко-

мунікаційних транспортних мереж для задоволення інформаційно-комунікаційних потреб споживачів телекомунікаційних послуг у глобальному просторі;

- сприяння ефективному та якісному наданню інформаційно-телекомунікаційних послуг;
- формування єдиної політики ціноутворення на ринку інформаційно-телекомунікаційних послуг;
- запобігання антиконкурентній поведінки домінуючих суб'єктів ринку телекомунікацій;
- захист прав споживачів телекомунікаційних послуг;
- підтримка інтеграційних процесів та поєднання інформаційно-телекомунікаційних мереж між всіма суб'єктами ринку телекомунікацій;
- ефективне використання невідновлюваних ресурсів – частотного спектра, номерного простору і прав відводу;
- корегування державної політики у інформаційно-телекомунікаційній сфері на підставі аналізу ринків певних інформаційно-телекомунікаційних послуг та визначення суб'єктів ринку телекомунікацій (операторів, провайдерів) з істотною ринковою перевагою на ринках таких послуг;
- формування міжнародної єдиної стратегії розвитку та планування у інформаційно-телекомунікаційній сфері.

Регуляторні процеси, які пов'язані з суб'єктами інформаційно-комунікаційного зв'язку, почалися у Канаді та Сполучених Штатах Америки наприкінці XIX ст. після розвитку теорії електрики та магнетизму, які сприяли появі спочатку провідного (телефонного та телеграфного), а потім і бездротового зв'язку, що забезпечило створення технологічної бази для всіх інформаційно-комунікаційних засобів.

Протягом XX – XXI ст. у більшості країн державні інституції зберігали за собою право опосередкованого управління та регулювання ринку телекомунікаційних послуг шляхом цілеспрямованого державного адміністрування.

Регуляторні інституції у більшості випадків створювалися з метою забезпечення виконання державної політики у інформаційно-телекомунікаційній сфері. Необхідно відмітити, що значна кількість приватних монополій, на відміну від державних, спокійно сприймали та сприймають сучасні регуляторні процеси, особливо у сучасних умовах розвитку телекомунікаційної сфери.

У відповідному макроекономічному середовищі саме на основі інструментів регуляторної політики може забезпечуватися підвищення рівня конкуренції у користуванні телекомунікаційними мережами та послугами, що продукуватиме зниження тарифів та інноваційні пропозиції телекомунікаційних послуг і технологій, які визначають здатність національної економіки повністю брати участь у міжнародних глобальних процесах [2].

У більшості розвинутих країн світу незалежні органи регулювання функціонують незалежно від державних інституцій та відповідають також за якість надання інформаційно-телекомунікаційних послуг. Незважаючи на зростання кількості регуляторних інституцій у міжнародному середовищі слід очікувати значного спаду рівня регулювання в умовах посиленої внутрішньогалузевої конкуренції на міжнародному

ринку телекомунікацій.

У макроекономічному середовищі регуляторні процеси охоплюють процеси прийняття державних рішень у регулюванні сфери господарських відносин із оцінкою відповідного регуляторного впливу, що включає підготовку та ухвалення рішення і зіставлення альтернатив, можливої його та реалізації рішення [1].

Регуляторні інституції забезпечують трансформаційні процеси у телекомунікаційному секторі, які здійснюються в умовах інтенсивного розвитку ринку телекомунікаційних послуг. На процес впровадження інституційного регулювання у кожній окремій країні відповідно впливає безліч внутрішніх та зовнішніх факторів, тому на міжнародному рівні запропоновано методичне забезпечення по визначенню суттєвих спільних рис і розробці послідовності дій при здійсненні реформ у національному телекомунікаційному середовищі. Результати її відображені у міжнародних торгових принципах, які відображені у стандартах, розроблених Світовою організацією торгівлі.

На ринку телекомунікаційних послуг існують три основні способи організації конкурентної політики:

- орган з питань конкуренції забезпечує дотримання правил конкуренції та галузевих регуляторних актів;
- регуляторний орган телекомунікаційної галузі забезпечує дотримання регуляторних актів, а орган з питань конкуренції забезпечує дотримання законодавства про конкуренцію;
- регуляторний орган телекомунікаційної галузі забезпечує дотримання регуляторних актів і має розширені повноваження стосовно забезпечення дотримання правил конкуренції [3].

Визначений розподіл повноважень між регуляторними інституціями країн Північної та Південної Америки, Азійсько-Тихоокеанського регіону та значної частини Європейського простору, забезпечив інтенсивний та якісний розвиток телекомунікаційного ринку у відповідному національному середовищі.

Лібералізація телекомунікаційного ринку дозволила виокремити функційні складові між регулюючими інституціями та суб'єктами ринку телекомунікацій. Деякий час назад відповідний орган державної влади об'єднував у собі функції суб'єкта телекомунікаційної політики, власника й оператора національної мережі електрозв'язку, але необхідність регулювання була нівельована, тому що єдиний суб'єкт розробляв і впроваджував рішення та здійснював системне управління на ринку телекомунікаційних послуг. Організаційна структура регулювання на ринку телекомунікаційних послуг має вигляд, який представлено на рис. 1.

Запропонована організаційна структура регулювання відповідає ринковому типу надання телекомунікаційних послуг, де при формуванні державної політики розвитку телекомунікаційної сфери враховуються інтереси всіх суб'єктів ринку телекомунікацій. Організаційна структура регулювання на ринку телекомунікаційних повинна підтримуватися системними програмно-цільовими методами регулювання.

У сучасних нестабільних політичних та соціально-економічних умовах істотно трансформується функціональна роль регулюючих органів у міжнародному макроекономічному середовищі.

Рис. 1. Організаційна структура регулювання на ринку телекомунікаційних послуг

До органів регулювання висуваються вимоги, які обумовлюють необхідність підвищення результативності регулюючих процесів та задоволення потенційних потреб споживачів телекомунікаційних послуг з урахуванням сучасної міжнародної кон'юнктури на ринку телекомунікацій.

Система державної підтримки регулюючого процесу повинна орієнтуватися на параметричні критерії оцінки ефективності функціонування ринку телекомунікаційних послуг та мати ознаки транспарентності у глобальному просторі. У національному просторі, система державного регулювання у своєму розпорядженні має велику кількість методів, моделей і механізмів для стимулювання або стримування темпів економічного зростання та формування стратегічних напрямів розвитку національної економіки та її інформаційно-телекомунікаційного сегменту.

Незважаючи на процеси глобалізації у політичній, фінансовій, економічній, соціальній та господарських сферах, суб'єкти національного макроекономічного середовища усвідомлюють стратегічне значення вирішення складних питань за допомогою механізмів державної інституційної підтримки і, в першу чергу, необхідність державного регулювання фінансово-економічних процесів. В умовах глобалізації держава не зникає, але істотно змінює свою роль та інструменти впливу. Національне суспільство не у повній мірі усвідомлює значення державної інституційної підтримки в умовах глобалізації та трансформації внутрішнього середовища [4].

Підвищення регулюючої ролі на ринку телекомунікаційних послуг об'єктивно за своєю суттю та значенням, що підтверджує ефективність його функціонування у більшості розвинутих країн світу.

Необхідність посилення регулюючого впливу на процеси у ринковому просторі телекомунікаційних послуг диктується шаленими темпами розвитку інформаційно-комунікаційної індустрії у міжнародному середовищі.

Практика Австралії, Нової Зеландії, Південної Кореї, Сінгапуру, Гонконгу, Тайваню, Ізраїлю, США, Канади, Японії, Австрії, Бельгії, Великобританії,

Данії, Ірландії, Ісландії, Ліхтенштейну, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Фінляндії, Франції, Швеції, Швейцарії, та країн, що розвиваються, включає країни Азії, Африки і Латинської Америки свідчить про нездатність ринкового середовища повною мірою виконувати функції регулятора в інтересах всього національного суспільства [4].

Таким чином, система державного регулювання повинна сприяти секторальним реформам у телекомунікаційній індустрії. Пріоритетними завданнями є:

- залучення інвестиційних ресурсів для розвитку телекомунікаційної інфраструктури на ринку;
- підвищення ефективності функціонування ринку телекомунікаційних послуг;
- підтримка інноваційних процесів у телекомунікаційній галузі національної економіки;
- впровадження нових послуг інформаційно-комунікативного характеру;
- підтримка конкурентної складової на ринку телекомунікаційних послуг та усунення перешкод розвитку конкуренції;
- формування дієвого механізму контролю за ціноутворенням у телекомунікаційній галузі;
- поліпшення якості послуг на ринку телекомунікацій;
- гарантування прибутку суб'єктам галузі від державного ліцензування на ринку телекомунікацій;
- впровадження прозорих процесів регулювання, які забезпечать закріплення успіху в ліцензуванні та довіри до системи державного регулювання та управління;
- збільшення прибутку держави від ліцензування нових телекомунікаційних послуг;
- забезпечення комунікації потенційних інвесторів з операторам, провайдерами, виробниками та постачальниками засобів телекомунікацій;
- стимулювання домінуючих операторів та провайдерів до ефективного надання телекомунікаційних послуг;
- підвищення ефективності та продуктивності в політиці забезпечення загального доступу до телекомунікаційних мереж;
- заміна менш прозорих і потенційно-антиконку-

рентних перехресних субсидій на ринку телекомунікаційних послуг;

- поліпшення глобального зв'язку та розвиток глобальної інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- цілеспрямована підтримка суб'єктів ринку телекомунікацій за рахунок удосконаленого регуляторного процесу та сучасних принципів ефективного регулювання.

Регуляторні інституції застосовують різноманітні процедури регулювання та в залежності від нормативно-правових обмежень вони можуть мати відповідні типи регуляторних інструментів: положення, статuti, стандарти, нормативи, рішення, накази, декрети, правила, поліси, зауваження, резолюції тощо. Мета цих інструментів візуалізується в межах повноважень органів регулювання, з метою прийняти необхідних рішень, які спрямовані на здійснення регуляторної політики на ринку телекомунікаційних послуг. Ухвалення регуляторних рішень може бути складним, важким або упередженим. Зацікавлені суб'єкти ринку телекомунікацій можуть енергійно просувати, лобювати, підтримувати та нівелювати різні результати значної кількості регуляторних рішень пов'язаних з роботою операторів та провайдерів. У більшості випадків в телекомунікаційній сфері одні суб'єкти задоволені регуляторним рішенням, а інші мають до них негативне ставлення. Адекватні або рішучі регуляторні інституції в певних ситуаціях обов'язково виокремлюють переможців і переможених, неадекватні або нерішучі – через відкладання ухвалення рішення або йдуть на нездійсненні компроміси, що може достатньо сильно нашкодити стратегічному розвитку телекомунікаційній індустрії та негативно вплинути на всю галузь телекомунікацій національного макроекономічного простору.

Принципи правильного прийняття регуляторних рішень ґрунтуються на: транспарентності, адекватності, об'єктивності, професіоналізмі, ефективності, незалежності. У більшості країн міжнародного середовища застосовується примус у процесі прийняття регуляторних рішень, пов'язаних з телекомунікаційною сферою.

Як правило, нормативно-правова система та процедурні правила в різних країнах варіюються залежно від національних особливостей функціонування ринку інформаційно-комунікаційної сфери, але існують загальні тенденції та фундаментальні правила процедурної справедливості, які не будучи обов'язковими для регуляторних інституцій, вони мають ознаки авторитарного характеру та їх застосування найчастіше полегшує вирішення питань суспільного характеру в регулюванні проблеми політичного і громадського характеру.

Фундаментальні правила процедурної справедливості:

- надати зацікавленим суб'єктам ринку телекомунікацій можливість вибору, а в іншому випадку, перш ніж прийняти цілеспрямоване рішення, обґрунтувати та зробити свій вибір з урахуванням інтересів всіх учасників ринку телекомунікаційних послуг;
- регуляторні інституції повинні уникати упередженості та враховувати етичні аспекти, тобто не приймати рішення з питань, які мають суб'єктивний характер.

Порушення першого процедурного аспекту спонукає судові інстанції анулювати регуляторні рішення або акти в рамках загальної юриспруденції, тому воно є сегментом неписаного кодексу процедурної справедливості та прагматичною основою. Якщо інтереси всіх зацікавлених сторін не будуть прийняті до уваги, регулятори ризикують прийняти рішення, які ігнорують важливі індикатори функціонування ринку телекомунікаційних послуг. Застосування визначеного фундаментального правила сприяє прийняттю ефективних рішень, які будуть сприяти розвитку телекомунікаційної галузі.

У відповідності з другим процедурним аспектом регуляторні інституції не повинні приймати рішення з питань, в яких зацікавлені відповідні компетентні особи, або обізнані про тонкощі функціонування та розвитку ринку телекомунікаційних послуг і можуть приймати позицію одного суб'єкта ринку телекомунікацій на шкоду іншому. Застосування цього визначеного фундаментального правила сприяє об'єктивності і справедливості процесу регулювання у телекомунікаційній сфері.

У телекомунікаційній галузі існують різноманітні процедури, які дозволяють адекватно регуляторним органам приймати ефективні регуляторні рішення, а виокремлення процедур здійснюється залежно від тактичних цілей або оперативних дій. Основні перманентні вимоги, які впливають на ефективність рішень у телекомунікаційній галузі:

- науково-методологічна підтримка системи інституційного регулювання телекомунікаційної сфери;
- застосування принципу транспарентності стосовно прийнятих рішень, встановлених правил, процедур, зауважень та інших матеріалів, які пов'язані з регулювання телекомунікаційної сфери;
- пріоритетна підтримка електронних адміністративних послуг та сервісів, що суттєво пришвидшує та полегшує усі персональні та бізнес взаємодії у національному макроекономічному середовищі, тобто підтримка діджиталізації телекомунікаційної галузі
- необхідно враховувати процеси, які відбуваються у національному макроекономічному середовищі, публікувати загальні зауваження, включаючи коментарі до запропонованих правилам, процедурам та іншим важливим рішенням в регулюванні ринку телекомунікаційних послуг;
- використовувати відкриту інформаційну платформу для співпраці з усіма суб'єктами телекомунікаційного ринку, включаючи виробників обладнання та програмного забезпечення, громадськість для загального обговорення прийнятих регуляторних рішень та положень;
- підтримувати процеси, які підвищують зацікавленість національного суспільства до отримання дружньої інформації, а також альтернативних рішень у вигляді зауважень та пропозицій щодо функціонування ринку телекомунікаційних послуг;
- вимагати від операторів та провайдерів надання суспільно-значущої технічної, фінансово-економічної, соціальної та екологічної інформації, яка пов'язана з телекомунікаційною сферою;
- використовувати сучасні механізми та моделі інформаційно-комунікаційного обслуговування та зас-

тосування відкритих процедур розгляду скарг споживачів телекомунікаційних послуг;

– для комплексного вирішення питань пов'язаних з якістю надання телекомунікаційних послуг використовувати альтернативні способи вирішення спорів;

– цілеспрямовано формувати, запроваджувати та обґрунтовано висвітлювати у засобах масової інформації графіки і правила процесу прийняття регуляторних рішень, які пов'язані з функціонуванням та розвитком телекомунікаційної галузі національної економіки.

Незважаючи на те, що міжнародний ринок телекомунікаційних послуг постійно перебуває у трансформаційному процесі, загальні напрями змін у більшості країн однакові та позиційовані.

Регулювання телекомунікаційної галузі є поняттям вужчим, ніж управління, тому що регулюючий процес започатковує одну із функцій управлінського впливу на відповідний об'єкт.

Принципи регулювання, як і управлінська діяльність, є результатом узагальнення притаманних для них системних рис, характерних внутрішньогалузевих зв'язків та перманентно-відтворювальних ознак, які стають опорними в роботі уповноважених суб'єктів регулювання у телекомунікаційній сфері національної економіки.

Регулювання у телекомунікаційній галузі, з формального та лаконічного аспекту, визначає кількісні та якісні параметричні обмеження на ринку телекомунікаційних послуг, недотримання яких впливає на застосування відповідальності за порушення нормативно-правових документів, які регламентують процес надання телекомунікаційних послуг фізичним та юридичним особам.

До загальних принципів ефективного регулювання розвитку телекомунікаційних ринків у міжнародному макроекономічному середовищі відносяться:

- принцип оптимального регуляторного втручання на ринку телекомунікаційних;
- принцип гармонізації національних і міжнародних, насамперед європейських, регуляторних стандартів у телекомунікаційній сфері;
- принцип внутрішньогалузевої конкуренції;
- принцип застосування регуляторних правил;
- принцип стимулювання ефективної роботи суб'єктів телекомунікаційної сфери;
- принцип прогресивності.

Необхідно відмітити, що переваги лібералізації на ринку телекомунікаційних послуг можуть бути втрачені або істотно обмежені обтяжливими регуляторними заходами, тому регулювання у телекомунікаційній сфері має спрямовуватися на розвиток ринку вільної конкуренції з обмеженими параметрами. Також треба констатувати про цілеспрямоване регулювання на початковій стадії лібералізації ринку телекомунікаційних послуг, а з розвитком внутрішньогалузевої конкуренції ступінь системного регулювання повинен зменшуватися. Обсяг нових регуляторних заходів у телекомунікаційній сфері повинен формуватися обґрунтовано, обережно та забезпечувати отримання запланованих результатів.

У телекомунікаційній сфері значну частину технічних засобів телекомунікацій і програмного забез-

печення виробляє або постачає незначна кількість суб'єктів господарювання, тому телекомунікаційні мережі з певними технологічними особливостями мають загальноприйнятну архітектуру, що зі свого боку вимагає гармонізації телекомунікаційних технологій і регуляторних стандартів, оскільки телекомунікаційні ринки розвиваються в національному та міжнародному напрямку. Значно нашкодять суб'єктам ринку телекомунікацій різні регуляторні вимоги (ліберальні або авторитарні) на міжнародному телекомунікаційному просторі. Регуляторні інституції, які підтримують принцип конкуренції, обов'язково повинні враховувати міжнародні аспекти щодо регулювання телекомунікаційної сфери та впроваджувати комплексного адаптивного регулювання. Ефективні технологічні та соціально-економічні регуляторні моделі безперечно впроваджуються на міжнародному ринку телекомунікаційної сфери. Посилення комунікативності для гармонізації загальноприйнятих регуляторних підходів між регуляторними інституціями та суб'єктами ринку телекомунікацій теж зміцнює процес регулювання.

Безперечно, адекватне цілеспрямоване втручання регуляторних інституцій необхідно передусім для створення конкурентного середовища. Системна лібералізація ринку телекомунікаційних послуг потребує вирішення завдань, які пов'язані з ліцензуванням нових й існуючих суб'єктів ринку телекомунікацій на основі транспарентності та рівноправності в отриманні інвестиційних ресурсів. Застосування біфуркаційної теорії забезпечить розвиток телекомунікаційної сфери та її сегментних складових. Обмежене втручання регуляторних інституцій необхідно для захисту нових суб'єктів ринку телекомунікацій від негативного впливу з боку існуючих телекомунікаційних домінантів та для запобігання їх антиконкурентних дій, які гальмують вільну конкуренцію на ринку телекомунікаційних послуг.

Також важливим аспектом є прийняття рішень по комплексним питанням, які пов'язані з регулювання телекомунікаційної сфери без ретельної діагностики ситуації, тому необхідно застосовувати певні принципи прийняття ефективних рішень, щоб не витратити час на вирішення подібних ситуацій. Попереднє визначення принципів дозволяє уникати непотрібного обговорення та обґрунтування. Рішення регулюючих інституцій повинні бути обов'язково транспарентними та забезпечувати можливість суспільству їх обговорення та вдосконалення.

Для стимулювання ефективної роботи суб'єктів телекомунікаційної сфери впроваджуються процеси регулювання, які зарекомендували себе з позиції ефективності. У телекомунікаційній галузі повинен постійно здійснюватися процес обміном інформацією за підсумками ефективної соціально-економічно операторської або провайдерської діяльності.

Принцип прогресивності орієнтує систему регулювання телекомунікаційної сфери на сучасні стратегічні наукові концепції, практичні розробки національних та міжнародних суб'єктів телекомунікаційного ринку.

Основними сферами та інструментами регулювання на ринку телекомунікаційних послуг є:

- ліцензування телекомунікаційних послуг;
- патентування нових телекомунікаційних послуг;
- інтеграційна взаємодія;
- ціноутворення та його регулювання;
- внутрішньогалузева конкурентна політика.

Класифікація нетарифного регулювання у телекомунікаційній сфері розподіляє всі інструменти у наступні групи:

- заходи втручання державних інституцій у телекомунікаційну галузь;
- особливості митних та адміністративних процедур, які пов'язані з телекомунікаційною сферою;
- стандарти та інші спеціальні вимоги до телекомунікаційних послуг;
- специфічні бар'єри на ринку телекомунікаційних послуг;
- імпорتنі податки та збори на телекомунікаційні послуги.

Також необхідно відмітити, що за рахунок синергії можливе збільшення ефективності функціонування телекомунікаційної галузі в результаті внутрішньогалузевої інтеграції, злиття окремих сегментів в єдину систему за рахунок емерджентності та керуючого впливу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, інституційне регулювання відіграє суттєву роль у розвитку конкурентного середовища на національному ринку телекомунікаційних послуг. Запропоновані регуляторні принципи розвитку телекомунікаційних ринків у міжнародному макроекономічному середовищі можуть бути адаптовані для потреб національних економік, які знаходяться у трансформаційних умовах або тих ринків телекомунікаційної сфери, які тільки виокремили лібералізаційний напрям функціонування. Загальні принципи ефективного регулювання розвитку телекомунікаційних ринків повинні обов'язково мати стратегічну ознаку.

Запропонована система концептуально-методологічних принципів відображає найважливіші сучасні вимоги до ефективного регулювання розвитку операторів, провайдерів, виробників та постачальників технічних засобів телекомунікацій і найбільш повно

характеризує його сутність та значення у сучасних умовах функціонування телекомунікаційної сфери. Цілеспрямоване дотримання запропонованих концептуально-методологічних принципів виступає неодмінною умовою якісного вирішення стратегічних завдань ефективного регулювання процесів у телекомунікаційній галузі національної економіки.

Список використаних джерел

1. Франчук О.П. Державне регулювання ринку телекомунікаційних послуг в умовах структурних трансформацій національної економіки. Причорноморські економічні студії. Науковий журнал. Одеса, 2017. Випуск 13. С. 57-61.
2. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 № 386-р. Офіційний вісник України. 2013. № 44. Ст. 79.
3. Ринок телекомунікацій, його форми та властивості. Аналітичні матеріали Державного університету телекомунікацій. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/n_5242_39693430.pdf
4. Григор'єв Г.С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації: монографія. Херсон: Олді-плюс, 2017. 380 с.

References

1. Franchuk O.P. State regulation of the market of telecommunication services in the conditions of structural transformations of the national economy. Black Sea Economic Studies. Scientific journal. Odesa, 2017. Issue 13. pp. 57-61. (in Ukrainian)
2. On approval of the Strategy of Information Society Development in Ukraine. Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 15.05.2013 No. 386-p. Official Bulletin of Ukraine. 2013. № 44. Art. 79. (in Ukrainian)
3. Telecommunications market, its forms and properties. Analytical materials of the State University of Telecommunications. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/n_5242_39693430.pdf (in Ukrainian)
4. Hryhoriev H.S. Theoretical and methodological foundations of state regulation of financial and economic processes in the conditions of globalization: monograph. Kherson: Oldi-Plus, 2017. 380 p. (in Ukrainian)